

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації,
проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № *2* *big 18.10.* 2017 р.

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

**Організація влади та управління в Польському Королівстві і
Великому князівстві Литовському**

підготовки «Бакалавра»
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальності 032 «Історія та археологія»
освітньої програми «Історія, європеїстика, археологія»

Програма навчальної дисципліни «Організація влади та управління в Польському королівстві і Великому князівстві Литовському» підготовки «Бакалавра», галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 032 «Історія та археологія», за освітньою програмою «Історія, європеїстика, археологія»

Розробник: Бортнікова Алла Василівна, доцент, кандидат історичних наук, доцент

Рецензент: Пхиденко Ігор Станіславович, доцент, кандидат історичних наук, доцент

**Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри
всесвітньої історії**

протокол № __ від __. __. 2017 р.

Завідувач кафедри: _____ (Крамар Ю. В.)

**Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією
історичного факультету**

протокол № __ від __. __. 2017 р.

Голова науково-методичної
комісії факультету _____ (_____)

**Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки**

1 Опис навчальної дисципліни

Таблиця

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів <i>кредитів 4</i> (120 год.)	03 «Гуманітарні науки», 032 «Історія та археологія», «Європеїстика», «Бакалавр»	вибіркова
Модулів 2		Рік навчання 2017/2018
Змістових модулів 2		Семестр 5
ІНДЗ: є		Лекції 30 год.
Загальна кількість годин 120		Практичні (семінари) 16 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання):		Лабораторні год.
аудиторних 46		Самостійна робота 68 год.
консультації 8		Консультації 8 год.
самостійної роботи 68		Форма контролю: <i>залік</i>

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

На основі *структурної і тематичної побудови* курсу показати, з одного боку, взаємовпливи народів на тлі поширення і сприйняття політичних ідей, з іншого – дати студентам матеріал про головні події з політичної історії Польського королівства і Великого князівства Литовського на кожному етапі їх розвитку. На основі *регіонального* підходу, який поступово замінює *централістський* з наголосом на роль верховної влади, розглядається історичний досвід взаємовідносин верховної і місцевої влад. Предмет передбачає аналіз еволюції державності і владних інституцій в Польському королівстві і Великому князівстві Литовському від утворення держав до середини XVI ст.

В межах загальноісторичної проблеми «влада і суспільство» розглядаються питання формування ранніх слов'янських держав, їх типи, генеза, зародження суспільно-політичної ідеології. Еволюція соціальних і суспільно-політичних структур Польського королівства і Великого князівства Литовського. Організація влади та управління в Польщі додержавного періоду, часів централізованої монархії (X–початок XII), періоду політичної роздробленості (XII–XIII), станової монархії (XIV–XV). Утворення Великого князівства Литовського, віхи політичного розвитку та формування інститутів влади та управління.

2 КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- політична історія в Польському Королівстві і Великому князівстві Литовському;
- історія державності в Короні та ВКЛ у XV – сер. XVI ст.
- організація владних інституцій (органів влади) та управління в Польському Королівстві і ВКЛ на основі різнобічного аналізу їх політичних складових;
- структура органів центральної і регіональної влади в Польщі і Литві

3 ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Формування ранніх слов'янських держав, їх типи і генеза

Тема 1. Предмет і методи політичної історії Польського Королівства і Великого князівства Литовського

Предмет навчальної дисципліни «Організація влади та управління в Польському королівстві і Великому князівстві Литовському». Основні проблеми і категорії. Тенденції становлення і розвитку Польського королівства і Великого князівства Литовського. Взаємовпливи народів обох регіонів на тлі поширення і сприйняття політичних ідей. Методи дослідження. Регіональний і централістський підхід. Основні методологічні проблеми. Комплексний характер дослідження проблеми. Принцип періодизації історії Польського королівства і ВКЛ. Головні етапи поступального процесу організації влади та управління. Завдання курсу.

Тема 2. Типи, генеза ранньофеодальних держав у східних і західних слов'ян.

Шляхи формування і особливості розвитку ранніх слов'янських держав. Спільне і особливе в процесі становлення слов'янських етнічних спільностей – народностей. Процеси політичного і етнічного розвитку. Історичні умови виникнення слов'янських ранньофеодальних держав. Рівень соціального розвитку стародавніх слов'ян. Перші політичні об'єднання. Типи слов'янських ранньофеодальних держав. Порівняння різних типів ранніх держав. Польсько-чеська модель ранньофеодальної держави. Структура ранньофеодальної Польської держави. Загально-історична проблема «влада і суспільство».

Тема 3. Еволюція державності і владних інституцій у західних слов'ян

Головні події з політичної історії Польського королівства на кожному етапі їх розвитку. На основі регіонального підходу, який поступово замінює централістський акцентовано на ролі верховної влади в процесі становлення і розвитку Польського королівства. Еволюція державності і владних інституцій в Польському королівстві.

Тема 4. Політичний розвиток Польщі в X– поч. XII ст. Організація інститутів польської держави

Головні події з політичної історії Польського королівства. Держава і політичний розвиток. Генеза польської державності. Організація держави в X–XI ст. Основні віхи політичного розвитку. Організація структури верховної влади в Польському королівстві. Соціальна структура і соціальні відносини. Хрещення і християнізація Польщі.

Тема 5. Політична роздробленість та утворення об'єднаної станової Польської держави в XIII–XV ст.

Польща в XIII–XV ст. Тенденції політичного розвитку. Основні віхи політичного розвитку. 1300 рік – переломний в історії Польщі. Коронація Владислава Локетка (1320). Внутрішня і зовнішня політика Казимира III Великого. «Статути Казимира Великого». Реформи Казимира Великого. Королівська рада. Сенат. Процес об'єднання і централізації земель. Формування основ станової монархії в Польському королівстві. Кревська унія та її наслідки.

Правління династії Ягеллонів. Перспектива політичного домінування Ягеллонів у Центральній і частково Східній Європі. Казимир Ягеллончик (1447–1492), вирішальні перемоги над Орденом. Перемога над Орденом. Торунський мир 1466 р. Королівська влада і привілеї шляхти. Визнання шляхетських сеймиків органами станового представництва. Петраковські статuti (1496) і привілеї шляхти.

Змістовий модуль 2. Особливості розвитку державності в Польській Короні і Великому князівстві Литовському (ВКЛ)

Тема 6. Структура органів влади у Польському Королівстві до сер. XVI ст.

Державний устрій Польської Корони. Станова монархія. Інститути станової монархії. Сейм і сеймики.

Органи центрального управління: королівська рада, королівська канцелярія (канцлер, підканцлер), казначейство на чолі з королівським підскарбієм (у XV ст. з відділенням державної скарбниці від королівської з'явився надворний підскарбій), маршалок (управляв двором і справами), у XV ст. з'явився надворний маршалок; низка придворних урядів (підкоморник, конюший, кравець).

Органи місцевого управління: старости (очолювали місцеву адміністрацію, старостам належала судова влада, відповідали за оборону і шляхетське ополчення, поліцейські функції, збір податків і данин, управляли майном короля на даній території).

Земські уряди (XV ст.) склалися переважно із шляхти, були пожиттєвими і поступово ставали спадковими: воєводи, каштеляни, земські підкоморії, військи, хорунжі та ін.

Тема 7. Велике князівство Литовське, віхи політичного розвитку до сер. XVI ст.

Головні події з політичної історії Великого князівства Литовського на кожному етапі їх розвитку. Соціальні, політичні і культурні відносини у ВКЛ наприкінці XIV ст. Польсько-литовські відносини. Умови Кревської унії для ВКЛ. Зростання польського впливу в князівстві після Кревської унії. Пропольська політика Владислава II Ягайла у Великому князівстві Литовському наприкінці XIV перших десятиліть XV ст. Політика Вітовта і доля унії з Польщею. Еволюції державності і владних інституцій у Великому князівстві Литовському в XV – середині XVI ст. Правління представників династії Ягеллонів. Реформи 1565–1566 рр. Люблінська унія 1569 р.

Тема 8. Розвиток інститутів влади та управління у ВКЛ до сер. XVI ст.

Державний устрій і політичний лад Великого князівства Литовського. Інститути державної влади. Великий князь Литовський. Рада Великого князівства Литовського. Сейм. Органи центрального управління: великокнязівська рада, великокнязівська канцелярія (канцлер, підканцлер), казначейство на чолі з великокнязівським підскарбієм, надворний підскарбій; маршалок, надворний маршалок; придворні уряди (підкоморник, конюший, чашник).

Найвищі державні урядники: воєводи, каштеляни, маршалки земські (великі) і дворні, канцлер, гетьман найвищий (вликий) і польний, підскарбій земський, старости.

Тема 9. Історичний досвід взаємовідносин центральної і місцевої влад у ВКЛ.

Структура органів місцевого управління у Великому князівстві Литовському. Представники центральної влади, їх уряди в регіонах ВКЛ.

Організація самоврядування в містах ВКЛ. Особливості самоврядування в містах на магдебурзькому праві.

Еволюція системи управління регіонами наприкінці XV – початку XVI ст. Місцеве управління першої половини XVI ст. Територіально-адміністративні реформи 1565–1566 рр. Запровадження шляхетського управління. Шляхетські сеймики.

Структура навчальної дисципліни

Таблиця

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		лекції	семінари	консульт	самот. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Формування раннях слов'янських держав, їх типи і генеза					
Тема 1. Предмет і методи політичної історії Польського Королівства і Великого князівства Литовського	2	2			
Тема 2. Типи, генеза ранньофеодальних держав у східних і західних слов'ян.	18	4	2	2	10
Тема 3. Еволюція державності і владних інституцій у західних слов'ян	11	2	2	1	6
Тема 4. Політичний розвиток Польщі в X–поч. XII ст. Організація інститутів польської	17	4	2	1	10

держави					
Тема 5. Політична роздробленість та утворення об'єднаної станової Польської держави в XIII–XV ст.	17	4	2	1	10
Разом за змістовим модулем 1	65	16	8	5	36
Змістовий модуль 2. Особливості розвитку державності в Польській Короні і Великому князівстві Литовському (ВКЛ)					
Тема 6. Структура органів влади у Польському Королівстві до сер. XVI ст.	17	4	2	1	10
Тема 7. Велике князівство Литовське, віхи політичного розвитку до сер. XVI ст.	15	2	2	1	10
Тема 8. Розвиток інститутів влади та управління у ВКЛ до сер. XVI ст.	12	4	2	1	5
Тема 9. Історичний досвід взаємовідно син центральної і місцевої влад у ВКЛ	11	4	2		5
Разом за змістовим модулем 2	55	14	8	3	30
Усього годин	120	30	16	8	66

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

ТЕМА: Політичний розвиток Польщі в X– поч. XII ст. Організація інститутів польської держави

Польські землі в давнину. Еволюція господарства, соціальних відносин, піднесення і криза лужицької культури. Демографічні характеристики польських племен VI-IX ст. Господарство. Соціально-політична структура польських племен. Організація влади. Культура давньопольських племен. Язичницькі уявлення. Божества і культи. Матеріальна культура. Генеза польської державності П'ястів. Мешко I. Прийняття християнства. Організація польської держави в X-XI ст. Основні віхи політичного розвитку. Криза польської державності. Економічні і соціальні відносини в X – початку XII ст. Населення і внутрішня колонізація. Сільське господарство. Ремесло і торгівля. Соціальна структура. Хрещення і християнізація польських земель.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Польські землі у давнину.
2. Польські племена VI-IX ст.
3. Соціально-політична структура польських племен.
4. Організація влади польських племен.
5. Походження польської династії П'ястів.
6. Прийняття християнства в Польщі.
7. Зовнішня політика за правління Мешка I та Болеслава I Хороброго.
8. Політична криза 1030-х років.
9. Економічні і соціальні відносини в X – початку XII ст.
10. Німецька колонізація в Польщі XIII-XIV ст.

Тема: Політична роздробленість та утворення об'єднаної станової Польської держави в XIII–XV ст.

Основні віхи політичного розвитку Польщі XIII–XV ст. Об'єднавчі тенденції. Державний устрій Польщі. Формування єдиної станової держави в XIV-XV ст. Казимир III Великий (1333- 1370). Відносини з Тевтонським орденом. Кревська унія. Грюнвальдська битва. Економічний розвиток Польщі в XIII–XV ст. Соціальна структура і соціальні відносини. Форми колонізації і перебудова аграрних відносин. Розвиток міст, торгівлі, гірничої справи. Політичний розвиток Польщі в XIII–XV ст. Соціальна структура суспільства. Духовенство. Селянство. Рицарство-шляхта. Формування станових привілеїв шляхти. Міщани. Трансформація органів держави у XV ст. Формування системи органів станового представництва (сейму, провінційних і земських сеймиків) наприкінці XV– XVI ст.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Об'єднавчі тенденції в Польщі в кінці XIII – початку XIV ст.
2. Внутрішня політика Казимира III Великого.
3. Характеристика станової монархії.
4. Територіальні зміни в Польському королівстві у XIV ст.
5. Зовнішня політика Польщі наприкінці XIV ст.

Тема: Структура органів влади у Польському Королівстві до сер. XVI ст.

Територіальні зміни в Короні другої половини XIV – початку XV ст. Основні віхи політичного розвитку. Генеза польської державності до сер. XVI ст. Адміністративний

устрій Польського Королівства. Формування державних органів управління на основі адміністративного поділу на землі/воєводства, повіти. Структура центральних і регіональних органів управління. Формування системи центрального та місцевого управління. Система центральних урядів в Польщі у XIV-XVI ст. (канцлера, підканцлера, підскарбія, надворного підскарбія, великого і надворного маршалка) і регіональних органів управління.

Тема: **Велике князівство Литовське, віхи політичного розвитку до сер. XVI ст.**

Політичний розвиток Великого князівства Литовського наприкінці XIV–XV ст. Формування державного устрою та апарату управління у ВКЛ. Особливості регіонального управління ВКЛ. Становлення державних органів управління у ВКЛ в XV ст. Еволюція держави в XVI ст. Розвиток і вдосконалення системи органів центрального і місцевого управління у ВКЛ.

Тема: **Еволюція станової монархії в Польському Королівстві і Великому князівстві Литовському.**

Політична боротьба в Польщі в 1500 – 1560-х роках. Зближення Корони з ВКЛ за часів великого князя і короля Олександра з династії Ягеллонів. Конституція *Nihil novi* (Нічого нового) Радомського сейму 1505 р. Шляхетський рух (екзекуційний рух) в Польщі в першій половині і середині XVI ст. Програма зміцнення держави в межах сформованої станово-представницької системи. Політичні реформи 1560-х років в Польщі, особливості реформ у ВКЛ. Наслідки реформ. Інтеграція територій Польщі і Литви в єдину державу. Люблінська унія.

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується у формі реферату за обраною студентом темою та складеним відповідно до кожної теми планом (список тем подається нижче). Для виконання індивідуального навчально-дослідного завдання необхідно опрацювати відповідну наукову літературу по темі реферату. Ознайомитися з життєвим і творчим шляхом видатного філософа, мислителя, громадського, суспільного діяча. Реферат має бути написаний за загальними вимогами. Обов'язковими серед яких є: обґрунтування теми, наявність відповідної структури (вступ, виклад матеріалу, список використаних джерел і літератури), порівняльний аналіз поглядів того чи іншого мислителя з попередніми досягненнями у відповідній галузі суспільної думки, власні висновки і узагальнення на основі викладеного матеріалу.

Форма звітності – письмова. Обсяг реферату має бути не менше 20 сторінок. Повнота розкриття обраної теми визначатиме оцінку (максимально 10 балів).

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Дисципліна складається з двох змістових модулів та її вивчення передбачає виконання ІНДЗ. Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

- 1 поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 30 балів);
- 2 виконання ІНДЗ, які зараховуються у поточний контроль (максимум 10 балів);

Поточний контроль (мах = 40 балів)	Модульний контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів			
		Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3	
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
15 12 балів - за основні виступи на семінарських заняттях (обраховується середньоарифметичний бал); 3 бали - за активну та систематичну роботу на семінарських заняттях (доповнення, повідомлення, реферати, рецензування відповідей, участь у дискусії і т.п.); обраховується середньоарифметичний бал.	15 12 балів - за основні виступи на семінарських заняттях (обраховується середньоарифметичний бал); 3 бали - за активну та систематичну роботу на семінарських заняттях (доповнення, повідомлення, реферати, рецензування відповідей, участь у дискусії і т.п.); обраховується середньоарифметичний бал.	10	30	30	100

Оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях за 12 бальною шкалою:

- 1–3 бали – незадовільна відповідь з конспектом або ксерокопіями;
- 4–6 балів – неповна відповідь на поставлене питання з конспектом без самостійного володіння матеріалом;

7–9 балів – повна відповідь, студент лише частково користується конспектом;
 10–12 балів – самостійна, повна відповідь без використання конспекту, виявлене вміння аналізувати, порівнювати матеріал, робити висновки та узагальнення.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Таблиця 4

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. «Великая хроника» о Польще, Руси и их соседях XI–XIII вв. – М., 1988.
2. Галл Аноним. Хроника и деяния князей или правителей польских. – М., 1961.
4. Источниковедение истории южных и западных славян (феодальный период) / Отв. Редактор Л.П.Лаптева. – М., 1999
5. Меховский М. Трактат о двух Сарматиях. – М.–Л, 1963.
1. Бардах Ю., Леснодорский Б., Пиетрчак М. История государства и права Польши. – М., 1980.
2. Білоус Н. О. Люблінська унія 1569 р.: історіографічні погляди та інтерпретації (до 440-річчя Люблінської унії) / Н. О. Білоус // Укр. іст. журн. – 2010. – № 1. – С. 65–83.
3. Бортнікова А. В. Привілей Жигимонта Старого 1508 р. як джерело з історії організації влади та управління на Волині (за матеріалами Литовської Метрики) / А. В. Бортнікова // Літопис Волині : Всеукр. наук. часоп. – 2009. – Чис. 6. – С. 4–9.
4. Буданова В. П. Варварський мир епохи Великого переселення народів. – М., 2000.
5. Василенко В. О. Дослідження політичної історії Великого князівства Литовського (до 1569 р.) в сучасній українській історіографії (1991–2003 рр.) / В. О. Василенко // Вялікае княства Літоўскае: гісторыя вывучэння ў 1991–2003 гг. : матэрыялы Міжнар. «круглага стала» «Гісторыя вывучэння Велікага княства Літоўскага ў 1991–2003 гг.» (Гродна, 16–18 мая 2003 г.) / редкал. : С. Б. Наун (адказ. ред.). – Мн. : Медисон, 2006. – С. 496–504.
6. Василенко В. О. Політична історія Великого князівства Литовського (до 1569 р.) в східнослов'янських історіографіях XIX – першої половини XX ст. : монографія / В. О. Василенко. – Дніпропетровськ : Нац. гірн. ун-т, 2006. – 659 с.

7. Дворнік Ф. Слов'яни в європейській історії та цивілізації. / Пер. з англ. – К., 2000.
8. Дейвіс Н. Європа. Історія. – К., 2000.
9. Довнар-Запольский М. В. К истории Люблинской унии / М. В. Довнар-Запольский // Киев. старина. – 1896. – № 2. – С. 56–59.
10. Довнар-Запольский М. В. Спорные вопросы в истории литовско-русского сейма / М. В. Довнар-Запольский // ЖМНП. – 1901. – № 9. – С. 454–498.
11. Дмитриев М. В. Православие и реформация: реформационное движение в восточнославянских землях Речи Посполитой во второй половине ХУІ в. – М., 1990.
12. Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів. – Львів, 2002.
13. История Европы. Т.3. От средневековья к новому времени (конец XV – первая половина XVII в.) – М., 1993.
14. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.) Курс лекцій: Навч. Посібник /В. І.Яровий, П. М.Рудяков, В. П.Шумило та ін. – К., 2001.
15. Королюк В.Д. Древнепольское государство. – М., 1957.
16. Ключовський Є. Історія Польщі до кінця XV століття / наук. ред.: А. Гіль, В. Александрович; Опрацюв. мап М. Юран; переклад Н. Яковенко. – Сандомир, Люблін : Тов-во Ін-ту Центрально-Східної Європи, 2005 – 237 с.
17. Королюк В. Д. Славяне и восточные Романцы в эпоху раннего средневековья. Политическая и этническая история. – М., 1985.
18. Краткая история Польши. С древнейших времен до наших дней. – М., 1993.
19. Кутшеба С. Очерк истории государственного и общественного строя Польши. / История Польши. – М., 2002.
20. Ливанцев К. Е. Сословно-представительная монархия в Польше, ее сущность и особенности (вторая половина ХІУ – конец ХУІ в.). – Л., 1968.
21. Любавский М. К. Литовско-русский сейм. Опыт по истории учреждения в связи с внутренним строем и внешнею жизнью государства // изд. Император. о-ва истории и древностей российских при Моск. ун-те / М. К. Любавский. – М. : Университет. тип., 1900. – 1160 с.
22. Любавский М. К. Областное деление и местное управление Литовско-Русского государства ко времени издания первого Литовского статута. Исторические очерки / М. К. Любавский. – М. : Университет. тип., 1892. – 884 с.
23. Пичета В. И. История Литовского государства до Люблинской унии / И. В. Пичета. – Вильно: [б. и.], 1921. – 76 с.
24. Погодин А.Л. Очерк истории Польши. /История Польши. – М., 2002.
25. Принятие христианства народами Центральной и Юго-Восточной Европы и крещение Руси. – М., 1988.
26. Развитие этнического самосознания славянских народов в эпоху зрелого феодализма. – М., 1989.
27. Хрестоматия по истории южных и западных славян. В 3 т. Т.1. Епоха феодализма / Отв. ред. М. М.Фрейденберг. – Минск, 1987. – 272 с.
28. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн. – К., 1998. – 504 с.
29. Хрестоматія для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів України. – Харків, 2000.
30. Центральна і Східна Європа в ХУ-ХУІІІ століттях: Питання соціально-економічної та політичної історії. До 100-річчя від дня народження проф. Дмитра Похилевича / За ред. Л. Зашкільняка та М. Крикуна. – Львів, 1998.
31. Яковенко Н. М. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – 3-тє вид., переробл. та розш. / Н. М. Яковенко. – К. : Критика, 2006 – 584 с.

32. Baliński M. Starożytna Polska pod względem historycznym, jeograficznym i statystycznym opisana / M. Baliński, T. Lipiński. – Warszawa : Nakład i druk S. Orgelbranda, 1845. – T. II. – Cz. 2. – 1431 s.
33. Bardach J. O dawnej i niedawnej Litwie / J. Bardach. – Poznań, 1988. – 442 s.
34. Bardach J. Studia z ustroju i prawa Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVII w. / J. Bardach. – Warszawa; Białystok: Państwowe wydawnictwo naukowe, 1970. – 402 s.
35. Błaszczak G. Dzieje stosunków polsko-litewskich / G. Błaszczak. – T. 2 : Od Krewa do Lublina. – Cz. 1 : 1386–1492. – Poznań : Wyd-wo Poznańskie, 2007. – 935 s.
36. Błaszczak G. Litwa na przełomie średniowiecza i nowożytności 1492–1569 / G. Błaszczak. – Poznań, 2002. – 336 s.
37. Łowmiański H. Studia nad dziejami Wielkiego Księstwa Litewskiego / H. Łowmiański. – Poznań, Poznań: Wydawnictwo naukowe niwersytetu im. Adama Mickiewicza, 1983. – 579 s.
38. Pietkiewicz K. Wielkie Księstwo Litewskie pod rządami Aleksandra Jagiełły. Studia nad dziejami państwa i społeczeństwa na przełomie XV i XVI wieku / K. Pietkiewicz. – Poznań, 1995. – 256 s.
39. Wolff J. Senatorowie i dignitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1386–1795 / J. Wolff. – Kraków : Wł. L. Anczyca i spółki, 1885. – 354 s.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Польські племена VI-IX ст.
2. Соціально-політична структура польських племен.
3. Організація влади польських племен.
4. Походження польської династії П'ястів.
5. Прийняття християнства в Польщі.
6. Правління Мешка I та Болеслава I Хороброго. Зовнішня політика,
7. Політична криза 1030-х років.
8. Економічні і соціальні відносини в X – початку XII ст.
9. Німецька колонізація в Польщі XIII-XIV ст.
10. Види колонізацій в XIII-XIV ст. в Польщі.
11. Сутність і наслідки німецької колонізації в Польщі.
12. Польські міста, організовані на німецькому праві.
13. Причини відновлення Польської держави.
14. Об'єднувчі тенденції в Польщі в кінці XIII – початку XIV ст.
15. Основні віхи політичного розвитку Польщі XIII–XV ст.
16. Внутрішня політика Казимира III Великого.
17. Характеристика процесу формування єдиної станової держави в XIV-XV ст.
18. Формування органів станового представництва в Польській Короні.
19. Державний устрій Польщі.
20. Кревська унія та її наслідки.
21. Територіальні зміни в Польському королівстві у XIV ст.
22. Зовнішня політика Польщі наприкінці XIV ст.
23. Трансформація органів держави в Короні і ВКЛ у XV ст.
24. Система органів станового представництва в Польській Короні у XV ст.
25. Еволюція системи станового представництва в Короні в XVI ст.
26. Органи станового представництва у ВКЛ наприкінці XV–XVI ст.
27. Особливості розвитку системи станового представництва у ВКЛ в XVI ст.
28. Адміністративний устрій Польського Королівства.

29. Структура центральних і регіональних органів управління в Короні і ВКЛ до сер. XVI ст.
30. Політичний розвиток Великого князівства Литовського наприкінці XIV–XV ст.
31. Формування державного устрою та апарату управління у ВКЛ.
32. Особливості регіонального управління ВКЛ.
33. Становлення державних органів управління у ВКЛ в XV ст.
34. Еволюція державних органів управління у ВКЛ в XVI ст.
35. Шляхетський рух (екзекуційний рух) в Польщі в першій половині і середині XVI ст.
36. Територіальна, адміністративна і судова реформи в Короні і ВКЛ 1560-х років. Їх наслідки.
37. Люблінська унія. Персонально-династичний характер об'єднання Корони і ВКЛ.